

A jog alkotóhatósága

Jog és állambölcselet II. Jogbölcselet

9. előadás

Phüviz és nomosz

- Mi határozza meg a polisz rendjét?
- A **phüviz**? Természeti szükségszerűség?
„Zoón politikón” (= farkas, hangya?)
- Vagy **nomosz** = emberi alkotás?
- „Minden dolgok mértéke az ember”
- „Második természet”
- Mi az „emberi terészet”?
- Mi a természetes/mesterséges aránya?

Ius duplex

- A jog kettős természete: természetes/akaratlagos
- Ius-fas-mos hármasa
- Ius scriptum – ius non scriptum kettősége
- Sokáig: isteni jog/természetjog + emberi jog
- Róma (Modestinus) : „legis virtus haec est: **imperare, vetare, permittere, punire**”
- Grotius: ius naturale – ius voluntarium
az isteni jog is ius voluntarium (Isten akarata)
- **Ius** és **lex** : a lex (az alkotott jog) a ius része ,
- de nem teszi ki azt teljesen

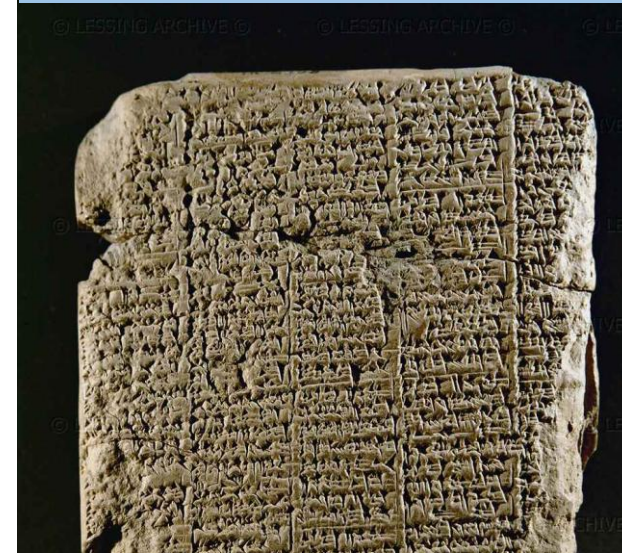
A jogalkotás történeti modelljei

- **PREMODERN/MODERN**
- **XIX. század:**
 - A jog alkotható
 - jog = alkotott jog
 - *jogegyenlőség + jogközösség*
 - „Az együttélés változatlan rendje”
- **XX. Század:**
 - népszuverénitás +
 - A jog *instrumentális* felfogása: „social control”
 - A beavatkozó állam: társadalmi mérnökösködés („social engineering”)

Törvénykönyvek és kodifikáció

- **Ókori** törvénykönyvek: (szokás)jogrögzítés – megismerhetőség – nyilvánosság – az „önkéntes kiterjesztésének” gátja.
- Az **írásos** rögzítés → a jogot *kiegészíthető, korlátozható, majd felváltható*.
- **Leges Barbarorum**: a szokásjog normativitása átszállt ezekre a gyűjteményekre → már a törvénykönyv a kötelező
- **Glossátorok**: a iusutinianusi kódex anyagát rendszerezik → belép a jogtudomány: fogalmak, rendszer, jogfejlesztés
- A **modern** (XIX. századi) kódex eszméje az emberi akarat és értelem alkotása, olyan törvénytű, amely hierarchikusan szervezett értelmi és logikai rendbe szervezett szabályai révén a társadalom egy-egy területének szabályozására vállalkozik

A jog alkothatóságának korlátai – kiindulópont: az abszolút monarchia törvénypozitivizmusa

- „**Quod principii placuit legis habet vigorem**”

Az abszolút jogalkotó hatalom gondolat
(törvénypozitivizmus) három tézise :

1. Az abszolút monarcha bármit megtehet, bármit joggá változtathat.
 2. Ami nem a monarchától származik az nem jog (nem jogi természetű) – csak az a jog, amit a monarcha azzá tesz.
 3. A jog a monarchát magát nem korlátozza.
- Ez a szemlélet *egyeleművé* teszi a korábbi „ius duplexet”.

XIV. Lajos

A törvényhozó hatalom korlátai

1. Jogon kívüli korlátok

- jogon kívüli +jogon belüli korlátok.
- Jogon kívüli korlátok:
 - *hatalmi korlátok*: az államhatalom egy a társadalmi hatalmi tényezők között. (v.ö. Pl. Ukrajna) → **pluralista rendszerek**
 - *célszerűségi korlátok*
 - *hatalmi–politikai ésszerűség*
 - *(állam)igazgatási ésszerűség*
 - *tárgyi (szakmai–szakpolitikai) ésszerűség*
 - *gazdasági korlátok*
 - *helyességi korlátok*

2. Jogon belüli korlátok

- **nemzetközi jogi korlátok** – pl. 1950-es „Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről”
- **hatalommegosztás** – a fékek és ellensúlyok – rendszere – a hatalmat csak másik hatalom képes korlátozni
- **AB: alapjogi korlátok; lépései**
 1. „nem alkothat törvényt” (az USA Első Alkotmánykiegészítése)
 2. Az *alapjogok korlátozása* csak különleges feltételek mellett (*alkalmasság–szükségesség–arányosság* teszt)
 3. az *alapjogok korlátozásának korlátozása* (*korlátozhatatlanság*)
- a *jogállamiság* sztenderdjei (pl. Fuller katalógusa)
- *jogdogmatikai korlátok* – Dworkin: „láncregény” elmélete – a bírák és a jogalkotók csak „továbbírják” a jogot.

Charles-Louis de Secondat
(Montesquieu bárója)

Jogalkotástan

- XIX. sz.: ***Gesetzgebungslehre – Legistics***
- Iránymutatás és segítség
a racionális normatétételezéshez és formáláshoz.
- **Cél:** A normatartalom olyan,
tudományos módszerekre
is támaszkodó kialakítása, amely alkalmas
magatartás- és társadalom-formáló hatás elérésére.
- Pl. adójogszabályok alkotása:
 - Gazdasági ismeretek
 - Az igazgatás ismerete
 - Statisztikai összefüggések ismerete

A jogalkotástan területei

1. jogszabálytan/analitikus legisztika – **normatan**/jogalkotási analitika
az eszközöknek az elemzése: a normák eszköztára
2. a jogalkotás **technológiája** – jogalkotási metodika és taktika
a jogalkotási **folyamat egészét** tekinti tárgyának; a jogalkotási probléma felismerése, a kiindulási helyzet elemzése, az okok elemzése, a jogalkotási cél meghatározása, a lehetőségek elemzése, az alternatívák elemzése, hatástanulmányok összeállítása, a döntés, az eredmény ellenőrzése
3. a jogalkotás **technikája** – jogalkotási technika: *Jogszabályszerkesztés*
 1. **külső szisztematika**: jogszabályok külső formai megjelenésével foglalkozik
 2. **belső szisztematika** – a jogszabály tartalmának megfelelő megformálására és elrendezésére utal – a szabályozandó viszonyokat leképező jogtételek és jogi fogalmak adekvát megfogalmazása (definiálása, formalizálása), s olyan struktúrába szervezése, amely képes biztosítani az adott jogszabály értelmi koherenciáját (hézag- és ellentmondás-mentességét)